

Dragoș Nicolae COSTESCU

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului - ianuarie-martie 2016 -

Viața privată

Art. 8 din Convenție

Cameră, Hotărârea din 12 ianuarie 2016

Bărbulescu c. României

Situația de fapt

Reclamantul a fost angajat în calitate de inginer responsabil de vânzări al unei societăți private în perioada 1 august 2004-6 august 2007. La solicitarea angajatorului, reclamantul a creat un cont Yahoo Messenger destinat a fi utilizat pentru răspunsurile oferite cererilor clienților.

La data de 13 iulie 2007, reclamantul a fost informat de angajatorul său că au fost monitorizate comunicările realizate de acesta prin intermediul contului Yahoo Messenger, constatăndu-se că reclamantul a utilizat internetul în interes privat. Angajatorul i-a prezentat un transcript de 45 de pagini al comunicărilor acestuia, care conținea toate mesajele reclamantului privitoare la chestiuni private.

La 1 august 2007, angajatorul l-a concediat pe reclamant pe motivul că acesta din urmă a încălcat regulamentul intern al companiei care conținea reguli privitoare la interdicerea utilizării calculatoarelor în scopuri private.

La 7 decembrie 2007, Tribunalul București a respins contestația reclamantului împotriva deciziei de concediere, argumentând că angajatorul a respectat procedura de concediere prevăzută de Codul muncii, iar reclamantul a fost informat corespunzător despre interdicția de a folosi resursele informatice ale companiei în interes personal.

Curtea de Apel București a respins recursul reclamantului și a reținut că atitudinea angajatorului a fost una rezonabilă și că monitorizarea comunicărilor era singura metodă pentru a se putea stabili dacă exista o abatere disciplinară. Curtea de Apel București a reținut, totodată, că angajatorul, în vederea asigurării funcționării, companiei are dreptul de a verifica maniera în care angajații își îndeplinesc atribuțiile profesionale. Instanța a reținut că poate fi considerat că violarea secretului corespondenței profesionale a reclamantului era singura metodă pentru atingerea scopului legitim al angajatorului și că, în acest fel, a fost asigurat un just echilibru între necesitatea protejării vieții private a reclamantului și dreptul angajatorului de a gestiona funcționarea companiei sale.

Motivarea și soluția Curții

Curtea a subliniat că trebuie clarificat dacă reclamantul a avut o așteptare legitimă la păstrarea caracterului privat al comunicărilor sale. În acest sens, prezenta cauză se diferențiază de alte cauze în care folosirea telefonului de la birou în interes privat era permisă sau tolerată (cauza *Halford c. Regatului Unit*, nr. 20605/92, 25 iunie 1997) sau când regulile interne ale companiei nu interziceau angajaților să păstreze lucruri personale în biroul profesional (cauza *Peev c. Bulgariei*, nr. 64209/01, 26 iulie 2007).

Curtea a reamintit că, așa cum convorbirile telefonice la locul de muncă se subsumează noțiunii de „viață privată” și „corespondență” (cauza *Amann c. Elveției*, nr. 27798/95, 16 februarie 2000), și e-mailurile expediate trebuie protejate de art. 8 din Convenție.

Curtea a stabilit că plângerea reclamantului trebuie analizată din perspectiva obligațiilor pozitive ale statului, dat fiind faptul că reclamantul era angajat al unei companii private. Instanța europeană a constatat că reclamantul a avut posibilitatea de a invoca argumentele sale privitoare la încălcarea dreptului la viață privată și corespondență de către angajatorul său în fața instanțelor naționale, care le-au examinat adecvat. De asemenea, Curtea a reținut că instanțele naționale au acordat importanță faptului că angajatorul a accesat mesageria angajatului cu credința că aceasta conține mesaje profesionale, atâta vreme cât reclamantul a susținut că a utilizat respectivul cont doar pentru comunicarea cu clienții firmei.

Curtea a luat act de faptul că instanțele naționale s-au întemeiat pe transcriptul comunicărilor numai pentru a dovedi existența unei abateri disciplinare a reclamantului constând în utilizarea mijloacelor tehnice ale companiei în interes privat în timpul programului de lucru. Prin urmare, Curtea a luat act de faptul că ceea ce conțineau comunicările nu a fost un element decisiv pentru considerentele instanțelor naționale.

Totodată, Curtea a subliniat că, deși comunicările au fost monitorizate, această măsură nu a privit alte date sau documente existente în calculatorul reclamantului.

Cu toate că angajatorul nu a invocat cauzarea unui prejudiciu de către reclamant, Curtea a concluzionat că nu este nerezonabil pentru un angajator să verifice dacă angajații săi își îndeplinesc îndatoririle profesionale în timpul programului de lucru.

În concluzie, Curtea a reținut că instanțele naționale au păstrat un just echilibru între dreptul reclamantului la viață privată și interesele angajatorului, astfel că nu există o încălcare a art. 8 din Convenție.

***

Viața privată

Art. 8 din Convenție

Cameră, Hotărârea din 12 ianuarie 2016

Milojević și alții c. Serbiei

Situația de fapt

Reclamanții erau angajați ca ofițeri de poliție. Împotriva acestora au fost declanșate proceduri penale, fiind acuzați de comiterea unor infracțiuni și eliberați din funcție. Toți reclamanții au fost achitați și au contestat măsura eliberării din funcție. Prin hotărâri definitive pronunțate de instanțele naționale, plângerile au fost respinse cu motivarea că Ministerul de Interne a procedat în mod legal, exercitându-și dreptul discreționar acordat de legea națională care îi reglementa activitatea. Instanțele naționale au mai reținut că achitarea reclamanților nu este relevantă pentru eliberarea din funcție.

În anul 2005, legea care a stat la baza luării măsurii disciplinare a fost înlocuită de Legea Poliției, care a fost adoptată conform cerințelor Curții Constituționale, care solicita să clarifice motivele care pot duce la eliberarea din funcție a polițiștilor împotriva cărora s-au declanșat proceduri penale.

Motivarea și soluția Curții

Curtea a reținut că în jurisprudența sa noțiunea de „viață privată” include și activitățile profesionale (cauza *Fernández Martínez c. Spania*, nr. 56030/07, 12 iunie 2014, cauza *Bigaeva c. Grecia*, nr. 26713/05, 28 mai 2009, și cauza *Oleksandr Volkov c. Ucraina*, nr. 21722/11, 9 ianuarie 2013). Prin urmare, Curtea a reiterat că în jurisprudența sa eliberarea din funcție poate constitui o ingerință în dreptul la respectarea dreptului său la viață privată (cauza *Kyriakides c. Cipru*, nr. 39058/05, 16 octombrie 2008). Totodată, eliberarea din funcție poate de asemenea să afecteze reputația reclamantului și poate avea un efect asupra „cercului intim” al acestuia, în condițiile în care pierderea locului de muncă are în mod necesar consecințe concrete pentru situația materială a reclamantului.

În privința condiției ca ingerința să fie prevăzută de lege, Curtea a reiterat jurisprudența sa constantă, în sensul că expresiile „prevăzută de lege” și „în conformitate cu legea” din cuprinsul art. 8 din Convenție nu impun numai ca măsura impusă să aibă o anumită bază în legea națională, ci se referă, de asemenea, și la calitatea legii. Legea trebuie să fie atât accesibilă, cât și previzibilă, adică formulată cu suficientă precizie pentru a permite unui individ, dacă este nevoie cu consiliere adecvată, să își adapteze comportamentul (cauza *Sunday Times c. Regatului Unit*, nr. 6538/74, 26 aprilie 1979).

Referitor la prezenta cauză, Curtea observat că guvernul statului pârât a recunoscut că legea care a stat la baza eliberării din funcție avea o formulare imprecisă. Această dispoziție legală lăsa complet la discreția ministerului decizia asupra eliberării din funcție a ofițerilor împotriva cărora au fost declanșate proceduri penale. Aceste deficiențe ale legii ar fi putut fi ameliorate prin stabilirea unor garanții procedurale, cum ar fi procedurile în fața unui organism independent. Curtea admite că reclamantii au avut acces la proceduri civile pentru a contesta legalitatea eliberării lor din funcție. Cu toate acestea, reține că instanțele naționale au refuzat în mod explicit să verifice maniera în care puterile discreționare au fost exercitate de Ministerul de Interne. Cum aceste proceduri civile nu au oferit vreo verificare judiciară semnificativă, concluzia este că nu au existat garanții contra arbitrariului.

Prin urmare, Curtea a concluzionat că legea națională, pe baza căruia reclamantii au fost eliberați din funcție, nu satisfacea cerința previzibilității. În consecință, eliberarea din funcție a reclamantului nu a fost „în conformitate cu legea” cum impune art. 8 din Convenție. Față de această situație, Curtea a reținut încălcarea art. 8 din Convenție fără a mai considera necesar să examineze problema scopului legitim și a proporționalității măsurii.

***

Viața privată

Art. 8 din Convenție

Decizia de inadmisibilitate din 2 februarie 2016

Corneliu Bîrsan și Gabriela Victoria Bîrsan c. României

Situația de fapt

La 4 aprilie 2011, Direcția Națională Anticorupție din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a deschis o anchetă preliminară împotriva reclamantei pentru trafic de influență, suspectată fiind că a primit cadouri de la un avocat.

Direcția Națională Anticorupție a cerut Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție autorizarea, în baza dreptului comun, a interceptării comunicațiilor telefonice ale reclaman-

ților. Autorizația a fost acordată de către Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, pentru o perioadă de treizeci de zile, începând cu 6 aprilie 2011. Aceasta a fost reînnoită pentru treizeci de zile prin încheierea din 20 mai 2011 a Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Apelurile telefonice ale reclamantilor au fost interceptate și înregistrate în perioadele 06.04.2011-05.05.2011, respectiv 20.05.2011-18.06.2011. Căile de atac formulate de reclamantii împotriva acestor două încheieri au fost declarate inadmisibile de Înalta Curte de Casație și Justiție la 19 martie 2012.

Procurorul din cadrul Direcției Naționale Anticorupție a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantei la 5 octombrie 2011, pentru trafic de influență. La data de 6 octombrie 2011, Direcția Națională Anticorupție a obținut acordul Secției pentru judecatori a Consiliului Superior al Magistraturii și apoi autorizația Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru a efectua o percheziție la domiciliul reclamantei. Percheziția a avut loc în aceeași zi, în prezența acesteia din urmă. Reclamantii susțin că, în timpul operațiunii, întreaga clădire a fost percheziționată, fotografiată și filmată, inclusiv biroul reclamantului, iar mai multe bunuri au fost confiscate.

Prin scrisoarea din 6 noiembrie 2011, guvernul român a solicitat Curții să ridice imunitatea derivând din funcția reclamantului, aceea de judecător în cadrul Curții. Cererea a fost examinată la 21 și 23 noiembrie 2011, de Plenul Curții. Curtea a pronunțat o decizie la 29 noiembrie 2011. Luând în considerare art. 51 din Convenția europeană a drepturilor omului, art. 40 din Statutul Consiliului Europei și art. 1 și 4 din Protocol adițional 6 al Acordului general privind privilegiile și imunitățile Consiliului Europei, Curtea a considerat că imunitatea rezulta din textele relevante se aplică judecătorilor și soților lor. Aceasta a considerat că „percheziția efectuată la 6 octombrie 2011 la domiciliul reclamantilor încălcă imunitatea judecătorului din cadrul Curții, atât în ceea ce-l privește pe acesta, cât și referitor la soția sa” și că imunitatea fusese acordată judecătorilor nu în beneficiul lor personal, ci în scopul de a asigura exercitarea independentă a funcțiilor lor.

La 21 noiembrie 2011 și 12 decembrie 2011, respectiv la 17 februarie 2012 și 07 mai 2012, reclamantii au formulat o plângere penală, constituindu-și părți civile, împotriva judecătorilor, procurorilor și a polițiștilor implicați în percheziția inițială, pe care i-au acuzat de săvârșirea unor infracțiuni, inclusiv de violarea domiciliului și a corespondenței. Plângerea a fost respinsă la 26 noiembrie 2012, de procuror, apoi, la 21 ianuarie, 2013, și de procurorul-șef. Reclamantii au contestat aceste concluzii în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, care a respins contestația, printr-o hotărâre din 21 iunie 2013. Recursul declarat împotriva acestei hotărâri a fost respins, ca inadmisibil, de Înalta Curte de Casație și Justiție.

La 21 noiembrie 2011, 12 și 22 decembrie 2011, 27 februarie 2012, 7 și 28 mai 2012 și 19 aprilie 2013, reclamantii au depus plângeri disciplinare împotriva judecătorilor și a polițiștilor implicați în percheziția domiciliului lor. Plângerile disciplinare formulate împotriva judecătorilor au fost respinse la 30 martie 2012, 23 aprilie 2012 și 28 iunie 2013. Reclamantii arată că toate celelalte plângeri nu au primit niciun răspuns.

Prin rechizitoriul din 23 iulie 2014, reclamanta a fost trimisă în judecată la Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru abuz în serviciu, luare de mită, încălcarea secretului confidențialității și trafic de influență. Rechizitoriul s-a întemeiat pe percheziția domiciliului reclamantilor și pe interceptările de comunicații pe care cei din urmă le denunță, precum și alte probe, cum ar fi depozițiile unor martori.

Cauza a făcut obiectul unei examinări prealabile, în cadrul „procedurii de cameră preliminară”. Invocând dreptul la respectarea vieții private și imunitatea prevăzută de art. 51 din

Convenție, reclamanta a solicitat anularea tuturor actelor procedurale efectuate înainte de ridicarea imunității. Aceasta a solicitat și desecretizarea interceptărilor efectuate sub protecția siguranței naționale și depunerea la dosar a hotărârilor prin care acestea au fost încuviințate.

Printr-o decizie din 20 octombrie 2014, care stabilește încălcarea imunității prevăzută de art. 51 din Convenție, judecătorul de cameră preliminară a anulat interceptările convorbirilor telefonice. S-a constatat că interceptarea convorbirilor reclamantei fusese autorizată și efectuată în temeiul Legii nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, afirmând că autorizația a fost eliberată la 21 iulie 2010, pentru o perioadă de șase luni, fiind „declasificate” la 29 august 2011. Interceptările efectuate în baza acestei autorizări trebuie să fie anulate dacă încalcă imunitatea prevăzută de art. 51 din Convenție.

Reclamanta a reiterat cererile sale ce nu au fost primite în procedura de cameră preliminară în fața de Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție și a cerut ca probele anulate în procedura camerei preliminare (inclusiv percheziția și interceptarea convorbirilor telefonice) să fie distruse de la dosarul cauzei. Secția Penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție a admis cererea de comunicare a înregistrărilor pe suport digital de la dosar, dar, cu toate acestea, a respins cererile de constatare a nulității depuse de reclamantă. Înalta Curte a decis să nu distrugă de la dosar probele care au fost anulate, dar a precizat că acestea sunt lipsite de orice efect juridic, dar nu există vreo prevedere legală pentru distrugerea lor de la dosar.

Motivarea și soluția Curții

Având în vedere toate dovezile de care dispune Curtea și presupunând că art. 6 parag. 1 din Convenție este aplicabil procedurii în cauză, nu constată nicio aparentă încălcare a acestei prevederi.

Curtea reamintește că, potrivit art. 35 parag. 1 din Convenție, aceasta nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de atac interne. Reclamantii trebuie să fi dat ocazia instanțelor interne să pună în aplicare această dispoziție legală. Această regulă se bazează pe ipoteza, reflectată în art. 13 din Convenție, că există un recurs intern efectiv în ceea ce privește pretinsa încălcare (cauza *McFarlane c. Irlandei*, nr. 31333/06, 10 septembrie 2010).

Curtea arată că prin contestarea legalității înregistrărilor și interceptărilor sale telefonice în cadrul unei proceduri penale începute împotriva sa, reclamantul a beneficiat de o cale de atac care oferea un remediu intern efectiv în sensul art. 35 din Convenție, în circumstanțele concrete ale cazului său (cauza *Balteanu c. României*, nr. 142/04, 16 iulie 2013).

Curtea a menționat că reclamantii susțin în primul rând că percheziția și interceptările efectuate împotriva lor au constituit o încălcare a art. 8 din Convenție, deoarece, în pofida imunității de care se bucurau în conformitate cu art. 51 din Convenție, aceste măsuri nu au fost „prevăzute de lege”, în sensul celui de al doilea paragraf al art. 8. Curtea subliniază în acest sens că, la 29 noiembrie 2011, în sesiune plenară, a concluzionat că percheziția efectuată la data de 6 octombrie 2011 la domiciliul reclamantilor a încălcat această imunitate în privința ambilor reclamanti. Acest lucru este valabil, fără îndoială, și în privința interceptării comunicațiilor de care se plâng reclamantii. Potrivit Curții, este deja un fapt stabilit că măsurile respective nu au fost „prevăzute de lege” în sensul art. 8 din Convenție.

Curtea mai observă că instanțele interne au decis ulterior că percheziția și interceptările au fost ilegale și au anulat, din acest motiv, actul din 5 octombrie 2011 prin care se dispunea începerea urmăririi penale, procesul-verbal de percheziție și avizul de percheziție emis de Consiliul Superior al Magistraturii. Curtea concluzionează că instanțele interne, în esență, au

stabilit că percheziția și interceptările în discuție nu au fost „prevăzute de lege”, în sensul art. 8 din Convenție.

Potrivit Curții, pentru ca reclamanții să poată fi considerați victime ale unei încălcări a art. 8 din Convenție în sensul pretins de ei, aceștia, pentru a epuiza căile de recurs interne, ar fi trebuit să ceară instanțelor interne nu doar recunoașterea încălcării dreptului lor, ci și de a-l repara. Curtea consideră că, în baza deciziilor interne care au stabilit ilegalitatea percheziției și a interceptărilor, reclamanții ar trebui să sesizeze instanța civilă cu o acțiune în răspundere delictuală civilă și să ridice în acest cadru problema încălcării art. 8 din Convenție. Prin urmare, această parte a cererii este inadmisibilă, pentru neepuizarea căilor de atac interne.

Reclamanții au invocat încălcări ale dreptului lor la un recurs efectiv în contextul procedurilor pe care le-au inițiat pentru a contesta percheziția și interceptarea comunicațiilor. Ei au invocat, coroborat cu art. 8, dispozițiile art. 13 din Convenție. Curtea a considerat că, așa cum rezultă din paragrafele 54-64 din hotărâre, reclamanții au beneficiat de un recurs intern efectiv pentru a invoca încălcarea art. 8 din Convenție. Prin urmare, Curtea a reținut că acest capăt de cerere este vădit nefondat.

Reclamanții au susținut că interceptarea convorbirilor telefonice, percheziția și confiscarea bunurilor caracterizează un abuz de putere și un abuz de drept din partea autorităților. Curtea a subliniat că art. 17 din Convenție se interpretează în relație cu conceptul de „democrație capabilă să se aplece” la care a făcut referire, în unele dintre hotărârile și deciziile sale anterioare (cauza *Perinçek c. Elveției*, nr. 27510/08, 15 octombrie 2015). Curtea a avut deja ocazia să clarifice domeniul de aplicare al art. 17 din Convenție în situații privitoare la acte sau activități ale unui „grup” sau „individ” (cauza *Paksas c. Lituaniei*, nr. 34932/04, 6 ianuarie 2011). În acest sens, Curtea a subliniat faptul că termenul „Stat” se referă în mod necesar la statele părți la Convenție, iar aceasta împiedică statele părți să se bazeze pe oricare dintre prevederile Convenției în scopul de încălca drepturile și libertățile garantate și constituie un impediment ca statele părți să se bazeze pe o dispoziție a Convenției pentru a restrânge drepturile și libertățile care sunt garantate mai amplu decât însăși Convenția. Prin urmare, Curtea a concluzionat că art. 17 din Convenție nu se aplică în prezenta cauză.

Referitor la art. 18 din Convenție, acesta prevede că restrângerile aduse drepturilor și libertăților Convenției pot fi aplicate numai în scopul pentru care au fost prevăzute. Curtea a subliniat că statele se bucură de o prezumție de bună-credință și că, deși prezumția nu este irefragabilă, simpla susținere că autoritățile sunt vinovate de abuzul de putere nu este suficientă pentru a înlătura prezumția. Un reclamant care invocă art. 18 trebuie să fie în măsură să dovedească acest lucru (cauza *Khodorkovskiy și Lebedev c. Rusiei*, nr. 11082/06 și 13772/05, 25 iulie 2013).

Reclamanții au invocat faptul că bunurile le-au fost confiscate în timpul percheziției. Curtea a reținut că, astfel cum rezultă din înscrisurile prezentate, în urma anulării ca nelegale a măsurii privind percheziția pe temeiul imunității de care beneficiau reclamanții, procurorul a solicitat convocarea pentru restituirea bunurilor confiscate, dar că nu au fost efectiv restituite pentru că a fost refuzată luarea în posesie.

Curtea a constatat că reclamanții au avut câștig de cauză prin utilizarea căilor de atac interne pentru restituirea bunurilor și că situația pe care aceștia o invocă pe terenul art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție nu este consecința atitudinii autorităților naționale, ci a propriului comportament. Curtea a concluzionat că acest capăt de cerere este, prin urmare, incompatibil *ratione personae* cu prevederile Convenției și, ca atare, a fost respins ca inadmisibil.